

## Atatürk ve Milli Musikimiz

Prof. Selâhaddin ANIK \*)

### Konfüçyüs :

*"Bir ülkenin ahlâk bakımından nasıl yönetildiğini anlamak isterseniz o ülkenin müziğini inceleyiniz."*

### Aristo :

*"Müziğin ahlâk değeri ve onun eğitim aracı olarak kullanılması gereği her çağda kabul edilmiştir. Bundan ötürü, müziğin ahlâk gücünü inkâr etmek elde değildir. Ve mademki bu güç ona tanınmıştır, çocukların eğitiminde de müzikten yararlanmak gerekir."*

### F. Pecaut :

*"Müzik bir eğlence san'atı değildir. İlk öğretimin dört elle sarılması lâzım gelen ince ve güçlü bir eğitim ve ahlâk aracıdır. Müzik, insan ve özellikle çocuk ruhunun derinliklerinden kendi kendine fıskırır. Müzik kalkınca, eğitimin gerçek yaşantısı ve canlılığı kaybolur."*

### K. Jansen :

*"Müziğin estetik duyguların gelişmesine yardım etmesinden başka, ahlâk yönünden gücü ve etkisi o kadar büyüktür ki, onu toplumun anlayıp yararlanabileceği biçime sokmak zorundayız."*

Atatürk devrimlerinin temel kaynağı olan batı uygarlığı hür düşünceye ve müspet bilime dayanır. Bu uygarlık düzeni içerisinde onun vazgeçilmez unsurlarından biri olan güzel san'atların, özellikle müziğin, kendi özgü bir yeri ve değeri vardır.

\*) İ.T.Ü. Makina Fakültesi,

Güzel san'atların insan yaşayışı üzerindeki önemli etkisini çok iyi bilen ve bunu «San'atsız bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir» veya «San'at ve san'atçıdan yoksun bir toplumun canlılığı olmaz.» sözleriyle en güzel şekilde dile getiren Büyük Atatürk, katıldığı-muz batı uygarlığı topluluğuna bu alanda da ayak uydurmamızın gerektiğine candan inanmıştı.

Millî musikimiz, Cumhuriyetin ilânından günümüze kadar lehte ve aleyhte çeşitli tenkitlere uğramıştır. Fakat Türk Milleti, yüzyıllar boyunca hassas duygularını, içten düşüncelerini ve samimi seslenişlerini Türk Musikisi sistemi içerisinde ifade etmiştir. Gerek barışta gerekse savaşta kendi Millî Musikimizin çeşitli türlerini terennüm etmiş ve her gittiğimiz yerde bu musikiden anılar bırakmıştır.

Bir toplum düşünelim ki, kendi öz ve millî musikisine yer verilmiyor. Musiki hor görülüyor ve millet kendinin olmıyan ve yozlaşmış bir musikiye itiliyor. Bu da, yüzyıllar boyu seve seve kullandığı millî san'at hazinesiyle bağlarının koparılması değildir de, nedir? Bir toplumun yapısında, bilhassa kendi musikisinin yeri ve önemi okadar büyüktür ki, bunu görmemek güneşi balçıkla sıvamaya benzer.

Atatürk, 1 Kasım 1934 günü, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Dördüncü Dönem Dördüncü toplantısını açarken yaptığı konuşmada, Türk Millî Musikisinin esas gayesini aşağıdaki şekilde belirtmiştir :

“Arkadaşlar !

Güzel san'atların hepsinde, millet gençliğinin ne şekilde ilerletilmesini istediğinizi bilirim. Bu yapılmaktadır. Ancak, bunda en çabuk ve en önde götürülmesi gerekli olan Türk Musikisidir. Bir milletin yeni değişikliğinde ölçü, musikideki değişikliği alabilmesi, kavrayabilmesidir. Bugün, dinletilmeye çalışılan musiki yüz ağartacak değerde olmaktan uzaktır. Bunu açıkça bilmeliyiz. Millî, ince duyguları, düşünceleri anlatan; yüksek deyişleri, söyleyişleri toplamak, onları bir an önce, genel son musiki kurallarına göre işlemek gerekir. Ancak bu sayede Türk Millî Musikisi yükselebilir. Milletlerarası musikide yerini alabilir. İlgili bakanlığın (Kültür İşleri Bakanlığı) buna gereğince yer vermesini ve efkârı umumiyenin de bundan ona yardımcı olmasını dilerim.

Atatürk bu sözleriyle Türk Millî Musikisini çok güzel teşhis etmiş ve gayesini de belirtmiştir. Şöyle ki :

Güzel san'atlarda, Millet gençliğinin ilerlemesinde, Türk Musikisinin en önde götürülmesinin gerektiği; bir milletin değişikliğindeki ölçünün, musikideki değişikliği alabilmesi, kavrayabilmesi olduğu ve bugün dinletilmeye çalışılan musikinin yüz ağartacak bir durumda olmadığını teşhis etmiş ve gayesinin de millî, ince duyguları, düşünceleri anlatan yüksek deyişleri ve söyleyişleri toplamak; bunları da genel musiki kurallarına göre işlemek olduğunu tespit etmiştir.

Musiki bir ifade san'atıdır. İfade ve düşünceler insanların doğup, büyüdüğü ve yetiştiği ortamda gelişir. Diğer bir deyimle duygu ve düşüncelerin kökleri milleti meydana getiren dil, tarih, dünya görüşü, din, örf ve adet gibi kaynaklardan beslenir. Halbuki bu kaynaklardan beslenmiyen bir san'at en sonunda tükenir. Atatürk'ün millî duygu ve düşünceden bahsetmesinin burada bir rastlantı olmadığı görülmektedir.

Atatürk o üstün dehasıyla hedefi çok iyi bir şekilde görmüş ve gidilecek yolu göstermiştir. Fakat tatbikat bu hedefe gidilecek şekilde yapılmamış; bilakis hedefe gitmeye mani olmak için ne gerekli ise onların yapılmasına çalışılmıştır. Bunlara ait çeşitli misaller vermek mümkündür :

1. — 1926 yıllarında başlayan alaturka - alafranga kavgası, gayedeki esası saptırmış, bilhassa Türk San'at Musikisi sistemini olduğu gibi atarak yerine batı musikisi sistemini olduğu gibi almak şeklinde hatalı tatbik edilmiştir. Bu hata da, bilhassa Türk Musikisine karşı olanları daha fazla harekete geçirmiştir.

2. — Yine 1926 yıllarında, İstanbul Konservatuvarına dönüşen Darülelhandan Türk Musikisi Şubesi tamamen kaldırılmıştır.

3. — Millî Eğitim Bakanlığı'nın kararı ile Türk Musikisi, resmî öğretimden tamamen çıkarılmıştır.

4. — Konu, genç Türkiyemizde umumî efkâra bir alafranga - alaturka problemi halinde intikal ettirilerek; alaturkanın gericilik ve alafranganın ise, ilerencilik olduğu telkini yapılmıştır.

5. — 3 Kasım 1934 günü, Dahiliye Vekâleti (İç İşleri Bakanlığı) radyo programlarından alaturka (Türk San'at Musikisi) musikiyi tamamiyle kaldırmıştır. Burası bilhassa enteresandır. Bu karar, Atatürk'ün Büyük Millet Meclisi'nde yaptığı konuşmadan iki gün sonrasına rastlar.

6. — 5441 sayılı kanunla değişik 3829 sayılı kanunla Ankara'da

kurulan Devlet Konservatuvarına Türk Musikisinin eğitim ve icrası sokulmamıştır.

7. — 1932 yılında, İstanbul Belediyesi tarafından, İstanbul Konservatuvarının ıslâhı maksadiyle getirtilen Viyana Müzik Yüksek Okulunun Rektörü Prof. Joseph Marx, yaptığı incelemenin sonunda verdiği raporda :

- a — Türk San'at ve Halk Musikisinin gerek ezgi gerekse düzum bakımından, pek ilgi çeken bir özelliğe sahip olduğu;
- b — Türk Musikisinin asırlarca yabancı san'atın tesirinden azade kalarak geliştiği;
- c — Türk Musikisinin, Avrupaî anlamıyla, önemli bir kültür halinde gelişmeye müsait olduğu;
- d — Milliyetsiz büyük bir san'atın olamayacağı, vatan toprağına ve vatan sesine bağlılığın şart olduğu, aksi takdirde, san'atın değersiz, cansız ve kansız olacağını ifade etmiştir.

İşte bunun içindirki, ilerisini gayet iyi gören Atatürk, 1 Kasım 1934 günü Büyük Millet Meclisi'nde yaptığı konuşmada özellikle Türk Milli Musikisi üzerinde durmuştur. Fakat konu yarım asırlık bir süre içerisinde ihmal edilmiştir.

Türk Toprakları üzerinde yaşayan Türk Milletinin büyük çoğunluğu Türk Musikisi dinlemeyi istemiş ve aramıştır. Bunun sonucu olarak Türkiye Radyo ve Televizyonları Türk Musikisine büyük bir yer ayırmaya mecbur kalmıştır. Hatta Ankara Radyosunun Türk Musikisi Bölümü, bir Türk Musikisi Konservatuvarı gibi çalışarak değerli bir çok san'atkâr yetiştirmiş ve musikimize büyük hizmetler yapmıştır. Diğer taraftan Türk Musikisini takdim eden gazinolar ve plâk sanayii de bu musikiye daha fazla itibar göstermiştir.

Batı Musikisinin dayandığı iki makam, yani Do - major ile La - minör Türk Musikisinde Çargah ve Buselik adlarıyla aynen mevcuttur. Musikimizde bu iki makamla birlikte 13 basit makam vardır. O halde batı musikisindeki iki makamı Türk Musikisinde çok sesli olarak kullanmak mümkün olduğu gibi, diğer 11 basit makamı da bunlara ilâveten kullanmak mümkündür. Öte yandan batı musikisinde Do - majorle La - minör makamları ancak 12 perde üzerine taşınabildiği halde, Türk Musikisinde Do - majör yani Çargah makamı 17 ve La - minör yani Buse-lik makamı da 18 perde üzerine nakledilebilir.

Bir müzikoloğ olmıyan Atatürk'ün 47 yıl önce koyduğu bu isabetli teşhisin altına bugün, bir müzikoloğ olarak da imza atmakta tereddüt edilemez. Türk toplum hayatına yeni bir yön veren, onu yeni bir yaşama düzenine kavuşturan Büyük Atatürk bu anlayışladır ki, doğacak Millî Türk Musikisinin temel bir kaynağa muhtaç olduğunu düşünmüş ve onun beslenip gelişmesinin gerektiğini ileri sürmüştür.

Atatürk'ün Türk Musikisi hakkındaki görüşlerinin ilmi bir şekilde gerçekleşmesi, konuşmasından ancak 42 yıl sonra 1976'da (3.3.1976 günü eğitime açılan) İstanbul'da Türk Musikisi Devlet Konservatuvarının kurulmasıyla kendini göstermiştir. Böylece Türk Musikisinin eğitim, öğretim ve araştırılmasının ilmi bir şekilde yapılması sağlanmış olacak; bilgili ve yüksek seviyede besteci ve icracı yetiştirilecek; Türk Musikisi kültürü Türk Milletine yakışır ve Atatürk ilkelerine uygun bir hüviyete bürünecektir.